

Turun yliopisto
University of Turku

Opetuksen kehittämisstrategia

Hyväksytty hallituksessa
20.12.2001

Yleistä

Turun yliopiston opetuksen kehittämisstrategian tarkoituksena on tukea yliopiston tiedekuntien, laitosten ja oppiaineiden opetuksen kehittämistyötä.

Turun yliopiston tutkimuksen ja koulutuksen strategisena lähtökohtana on yliopiston monialaisuus. Tavoitteena on mahdollisimman korkean tason saavuttaminen kaikilla niillä tutkimusaloilla, jotka yliopistossa ovat edustettuina. Näin tutkimus tukee yliopiston toista perustehtävää, tutkimukseen perustuvaa korkeinta opetusta.

Toisena lähtökohtana perustutkintojen ja opetuksen kehittämisen strategiassa on ajankohtaisten haasteiden huomioonottaminen. Tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa akateeminen koulutus joutuu vastaamaan moniin ristiriitaisiin odotuksiin. Samalla kun korkeimman koulutuksen saaneilta akateemisilta asiantuntijoilta odotetaan entistä korkeatasoisempaa osaamista, haluttaisiin koulutusaikoja lyhentää.

Akateemisen koulutuksen arvona nähdään laajasti sovellettavan tieteellisen perusosaamisen kehittyminen, mutta samalla koulutukselta odotetaan entistä enemmän työelämän spesifien osaamisvaatimusten huomioonottamista.

Ikäluokkien pieneneminen tulee merkitsemään sitä, että kilpailu motivoituneista ja lahjakkaista opiskelijoista tulee kiihtymään.

Perustutkintojen ja opetuksen kehittämisen strategisissa linjauksissa myös otetaan huomioon Euroopassa meneillään oleva prosessi kohti kaksivaiheisia, yhtenäisesti kuvattavia yliopistotutkintoja

Yliopistokoulutus on yleisesti ottaen pystynyt hyvin mukautumaan toimintaympäristön muutoksiin, mutta yliopistojen perustutkintokoulutuksessa on myös merkittäviä ongelmia, joihin Turun yliopisto tulee tämän strategian mukaisesti puuttumaan.

Tutkintomääriin perustuva yliopistojen rahoitusmalli on osaltaan johtanut opiskelijamäärien kasvuun opettajien ja heitä tukevan muun henkilöstön määrän pysyessä ennallaan.

Vaikka suomalaiseen yliopistoon opiskelijaksi tuleva on käynyt läpi erittäin kovan valikoinnin ja kilpailun, niin opintojen keskeyttäminen on yllättävän suurta. Sekä keskeyttäminen että opintojen pitkittyminen ovat ongelmia, joiden suhteen yliopiston eri tiedekunnat ja koulutusohjelmat eroavat suuresti.

Yliopistot ovat uuden tiedon kokoamiseen ja luomiseen erikoistuneita organisaatioita. Tieteellisen toiminnan osalta on itsestään selvää, että yliopisto pyrkii toiminnassaan tukeutumaan uusimpaan mahdolliseen tietoon ja käyttämään täysimääräisesti hyväkseen teknologian avaamia mahdollisuuksia. Turun yliopisto tulee korostamaan samaa lähestymistapaa myös opetuksensa kehittämisessä.

Opetuksen kehittämisen strategiaansa toteuttaessaan Turun yliopisto kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten eri tieteenalojen opetusta ja oppimista koskeva kansainvälinen kokemus ja tieteellinen tietämys voidaan käyttää hyväksi opetuksen kehittämisessä.

Opetuksen kehittämisen tavoitteet

Turun yliopisto perustaa opetuksen ja oppimisympäristöjen laadullista kehittämistä koskevat strategiset näkemyksensä analyysiin yliopistokoulutuksen uusista haasteista, uhkakuvista ja mahdollisuuksista. Nopeasti muuttuva ja kansainvälistyvä työelämä asettaa akateemiset asiantuntijat uudenlaisten osaamisen haasteiden eteen, jossa korostuu oman osaamisen jatkuva dynaaminen kehittäminen, monimutkaistuvien ongelmien ratkaiseminen usein puutteellisenkin informaation varassa sekä liittyminen erilaisiin asiantuntijaverkostoihin niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Tieteellisen tiedon nopea lisääntyminen edellyttää sitä, että myös yliopistojen opetus pystyy jatkuvasti uusiutumaan. Yliopistot toimivat yhä enemmän kansallisilla ja kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla. Yliopistojen kyky vakuuttaa tulevat opiskelijat ja uusia työntekijöitä rekrytoiva työelämä yliopistokoulutuksen korkeasta tasosta ja ajanmukaisuudesta on noussut tärkeään asemaan.

- *Yliopiston perustehtävän mukaisesti yliopistossa annettava opetus perustuu tieteelliseen tutkimukseen.*
- *Opetuksen muotoja ja sisältöjä kehitettäessä luodaan opiskelijoille elävä suhde yliopistossa tehtävään tutkimukseen jo opintojen alkuvaiheesta lähtien. Tavoitteena on, että opiskelijat omaksuvat tieteellisen ajattelutavan, jossa korostuu pyrkimys uuden luomiseen, kriittisyyteen ja eettiseen vastuuseen.*
- *Pyrkimyksenä on luoda aiempaa parempi yhteys perusopetuksen ja laitoksilla tehtävän tutkimustyön välille. Tähän pyritään mm. käyttämällä jossain määrin tutkijakoulutettavia opetuksessa.*

Yliopiston peruskoulutuksen vahvuuksia ovat yliopiston monialaisuus ja turkulaisten yliopistojen yhteistyö. Yhteiskuntaan muodostuu uusia työtehtäviä, jotka edellyttävät asiantuntemusta useamman eri koulutusalan alueelta. Alueellinen vaikuttaminen on kansainvälisen ja kansallisen tieteellisen tehtävän ohella Turun yliopiston tärkeäksi kokema tehtävä.

- *Yliopiston opetuksen kehittämisessä tuetaan opiskelijoiden mahdollisuutta monialaisiin opintoihin siten, että tutkintoihin voi joustavasti sisällyttää opintoja eri tiedekunnissa ja yliopistoissa.*
- *Eri korkeakoulujen ja tiedekuntien välistä opetusyhteistyötä tukemalla edistetään uudentyypisten opintokokonaisuuksien kehittämistä. Monitieteiseen yhteistyöhön pyritään myös opintojaksojen kehittämisessä.*
- *Yliopisto toteuttaa koulutusvastuutaan siten, että se pystyy nykyistä paremmin reagoimaan kansalliseen ja alueelliseen koulutustarpeeseen. Opetuksessa hyödynnetään yhteyksiä alueen työelämään ja muihin toimijoihin.*

Tiedonhankinta sekä tiedontuottamistavat ovat voimakkaasti muuttumassa perinteisistä muodoista yhä monipuolisempaan suuntaan. Akateemisilta asiantuntijoilta vaaditaan sellaisia yleisiä taitoja, joihin ei erityisesti ole kiinnitetty huomiota perinteisissä yliopisto-opinnoissa.

- *Kaikille opiskelijoille annetaan perusvalmiudet kommunikaatio-, tiedonhallinta- ja käsittelytaitoihin. Näitä taitoja ovat tieteellisen tiedon haku- ja hallintataidot, atk-taidot sekä julkaisutaidot mukaan lukien elektroninen julkaiseminen.*
- *Harjoittelujärjestelmää kehittämällä ja sen resursseja parantamalla varmistetaan se, että opiskelijat perehtyvät jo opiskeluaikanaan monipuolisesti työelämässä kehittyviin työtapoihin ja niiden edellyttämiin taitoihin.*

Kansainvälinen yhteistyö ja Euroopan yhdentymisen aiheuttavat haasteita yliopisto-opintojen sisällön ja rakenteen kehittämiseksi. Lähivuosina yliopistokoulutuksen kehittämisessä joudutaan ottamaan huomioon pyrkimykset luoda Euroopan unionin alueelle yhtenäisesti kuvattava korkeakoulututkintojen rakenne. Rakenteiden muuttamisen edellytyksenä on se, että uuden järjestelmän suhde työelämän vaatimuksiin ja mahdolliset vaikutukset opintojen laatuun selvitetään perusteellisesti.

- *Yliopisto käynnistää kansainvälisesti vertailukelpoisen kaksiportaisen tutkintojärjestelmän valmistelun, jossa kandidaatin tutkinnon asemaa vahvistetaan.*

Opiskelijarekrytointi ja opiskelijamäärien kehitys

Ikäluokkien pienenemisen, korkeakouluopetuksen lisääntyvän tarjonnan ja ulkomaisten opiskelumahdollisuuksien lisääntymisen seurauksena kilpailu kyvykkäistä ja motivoituneista opiskelijoista tulee voimistumaan. Kun samanaikaisesti opiskelijoiden saaminen joillekin aloille on vaikeutunut, osa ylioppilaista käyttää useita vuosia yliopistoon pyrkimiseen. Tämän seurauksena yliopisto-opintoihin tullaan muihin maihin verrattuna keskimäärin melko myöhään.

- *Markkinointia tehostamalla pyritään laajentamaan uusien opiskelijoiden rekrytointialuetta koko valtakunnan kattavaksi.*
- *Yliopisto kehittää ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden rekrytointia käynnistämällä lisääntyvässä määrin korkeatasoista englanninkielistä opetusta mm. maisteriohjelmia.*
- *Motivoituneiden ja kyvykkäiden opiskelijoiden riittävyyden turvaamiseksi eksakteissa luonnontieteissä rekrytointi suunnataan aiempaa enemmän myös lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksissa suorittaneisiin ylioppilaisiin. Samalla kehitetään näille opiskelijoille suunnattuja tukitoimenpiteitä.*
- *Yliopisto laatii eri hakijaryhmät huomioon ottavan rekrytointisuunnitelman*

Määrälliset koulutustavoitteet sovitaan opetusministeriön kanssa käytävissä neuvotteluissa. Yliopisto tarkastelee opiskelijoiden sisäänottoa myös opetuksen laadun ja tutkintorakenteiden kehittämisen näkökulmasta.

- *Opiskelijoiden sisäänoton määrällinen mitoitus ja kohdentaminen pyritään sovittamaan pienenevien ikäluokkien luomaan uuteen tilanteeseen. Tällöin otetaan oppiainekohtaisesti kriittisesti arvioitavaksi sisäänottojen määrät ja mahdollinen tarve niiden suurentamiseen tai pienentämiseen.*
- *Yliopisto varautuu tutkintorakenteen muutoksen luomaan uudelleen tilanteeseen opiskelijoiden rekrytoinnissa.*
- *Tutkintotavoitteisiin pyrkimisessä yliopisto kiinnittää erityisesti huomiota sisäänoton suurentamisen sijasta läpäisyyseen.*

Opetuksen kehittämisen organisaatio

Oppiminen ja opetus on yksi yliopiston neljästä vahvuusalasta. Tällä strategisella linjauksella yliopisto profiloituu oppimisen ja opetuksen tutkimuksen kansainvälisesti merkittävänä tutkimusyhteisönä. Tavoite merkitsee myös huomion kiinnittämistä yliopisto-opetuksen toimintamuotojen, sisältöjen ja laadun varmistamisen menetelmien kehittämiseen.

Rehtorin asettamana opetusneuvosto ohjaa yliopiston strategiassa esitettyjen opetuksen kehittämistoimenpiteiden toteuttamista. Se vastaa opetuksen laadun arvioinnista, seuraa virtuaaliyliopistohankkeiden ja opintojen etenemiseen liittyvien toimenpiteiden toteutumista, edistää tiedekuntien välistä opetusyhteistyötä ja tekee esityksiä yliopiston opetusta koskevan strategian kehittämisestä. Opetusneuvoston puheenjohtajana toimii opetuksesta vastaava vararehtori.

- *Opetusneuvoston ja yliopiston tasolla toimivan opetuksen tukiorganisaation tehtävänä on luoda palvelurakenteita oppiaine- ja laitostasolla tapahtuvalle opetuksen kehittämiselle.*
- *Opetusneuvosto laatii vuosittain rehtorille raportin opetuksen laadusta, opintojen etenemisestä ja opetuksen kehittämistoimista.*

Opetuksen ja oppimisen vahvuusalueen sekä virtuaaliyliopiston toimintaa varten yliopisto on perustanut verkosto-organisaation, jonka toimintaa koordinoi opetuksen tuki –projekti. Projektia johtaa professoritasoinen tieteellinen johtaja. Verkoston toimijoina ovat opetusteknologiayksikkö, oppimistutkimuksen keskus, täydennyskoulutuskeskus sekä opetuksen kehittämisestä vastaavat henkilöt tiedekunnissa.

- *Yliopisto luo yhdessä korkeatasoisten ulkomaisten yliopistojen kanssa yliopisto-opetuksen kehittämiseen keskittyvän verkoston, joka keskittyy innovatiivisten opetus- ja opiskelutapojen kehittämiseen sekä hyvien käytäntöjen välittämiseen eri tieteenalojen suorien kontaktien kautta.*

Yliopisto-organisaatiossa täsmennetään opetuksen kehittämisvastuuta ottaen huomioon sen, että tiedekuntien, laitosten ja oppiaineiden rooli opetuksen kehittämisessä on erilainen eri tiedekunnissa.

- *Kaikissa tiedekunnissa luodaan opetuksen laadun arvioinnista ja opetuksen kehittämisestä vastaava organisaatio (esim. opetuksen kehittämistyöryhmä).*
- *Yliopisto pyrkii osoittamaan tiedekunnille opetuksen kehittämiseen varatuista resursseista määrärahan opetuksen kehittämisen koordinaatiotehtäviin. Samalla vahvistetaan koko yliopiston tason yhteistyötä opetuksen kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä.*
- *Tiedekunnat laativat opetuksen kehittämisstrategian ja raportoivat opetuksen kehittämistä osana tulossopimusmenettelyä.*

Vaikka opetuksen käytännön toteutuksen pääpaino onkin oppiaineissa ja laitoksilla, niin opetuksen laadun varmistamisessa tiedekuntien rooli on keskeinen.

- *Tiedekunnat luovat yhdessä opiskelijajärjestöjen kanssa palautejärjestelmän, jonka avulla saadaan opiskelijoiden ja työelämän kokemuksiin sekä opettajien itse- ja vertaisarviointiin perustuvaa palautetta opetuksen ja oppimisen laatuun liittyvistä kysymyksistä. Palautetta pyritään saamaan sekä opintojaksojen että koko tutkintojen laadusta.*
- *Palautejärjestelmien rakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota kerätyn tiedon hyödynnettävyyteen opetuksen kehittämisessä. Näin pyritään välttämään arvioinnin rutinoituminen mekanistiseksi käytännöiksi. Siksi arvioinnissa painotetaan laadullisten arviointimenetelmien käyttöä.*

Opetushenkilöstön kokonaistyöaika mahdollistaa joustavat opetusjärjestelyt ja luo näin hyvät edellytykset opetuksen laadulliselle kehittämiselle. Kokonaistyöaikajärjestelmään siirtymisen avaamia mahdollisuuksia ei kuitenkaan ole resurssien vähäisyyden vuoksi voitu hyödyntää tarkoituksenmukaisesti.

- *Tiedekuntien tehtävänä on seurata kokonaistyöajan käyttöä ja varmistettava kokonaistyöaikamallin käyttäminen suunnitelmallisesti opetuksen kehittämisen välineenä.*

Opetushenkilöstön pedagoginen pätevyys

Yliopiston henkilöstön rekrytointikäytännöillä on suuri merkitys sille, millaisen painoarvon erilaiset toiminnot saavat. Profiloituessaan korkeatasoisena tiedeyliopistona Turun yliopisto luonnollisesti kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön tieteelliseen pätevyys. Ansiot opetuksessa tulee myös ottaa huomioon valittaessa henkilöitä yliopiston akateemisiin tehtäviin

- *Uusien opettajien rekrytoinnissa ja henkilökunnan palkitsemisjärjestelmiä (mm. tuloksellisuuslisät) kehitettäessä kiinnitetään tieteellisten ansioiden ohella entistä monipuolisemmin huomiota myös opetustaidon ja -ansioiden arviointiin yliopistossa yhteisesti laadittavien suositusten mukaisesti.*
- *Kaikki tiedekunnat edellyttävät opetusvirkoihin valittavilta akateemista portfolioa, josta selviää henkilön pedagoginen koulutus ja kokemus.*

Yliopisto-opettajan työ on muuttunut nopeasti suuntaan, jossa perinteisten opettajan taitojen lisäksi opettajilta edellytetään entistä enemmän yhteistyötä tiimeissä, oppimateriaalin tuottamisen taitoja, uusien opetusteknologioiden käyttötaitoa ja koulutussuunnittelun valmiuksia. Opetushenkilöstön halukkuus yliopistopedagogisiin opintoihin onkin lisääntynyt.

- *Yliopisto tarjoaa opetustehtävissä oleville mahdollisuuden 5-15 opintoviikon yliopistopedagogisten opintojen suorittamiseen henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti. Opinnot toteutetaan kiinteästi nivelletynä käytännön opetustyöhön ja eri tieteenalojen erityiskysymyksiin.*

Tulevien yliopiston opettajien valmentamisessa nostetaan opetustehtäviin kouluttautuminen tieteellisen koulutuksen rinnalle. Opetustehtäviin valmentautuminen on olennaista myös niille, jotka eivät tule jäämään yliopistoon tohtorin tutkinnon jälkeen.

- *Tieteellisten jatko-opintojen opetussuunnitelmiin suositellaan liitettäväksi pedagogisia opintoja, jotka kohdistuvat oman tieteenalan oppimisen ja opettamisen kysymyksiin.*

Opintojen etenemisen edistäminen

Valtakunnalliset selvitykset ovat antaneet merkittävää tietoa yliopistotutkintojen viivästymisestä ja keskeyttämisestä. Ongelmaan liittyy myös yliopistokohtaisia tekijöitä, joiden selvittäminen edellyttää paikallisten erityistekijöiden huomioonottamista.

- *Tiedekuntien ja yliopiston opetuksen tukiorganisaation yhteistyönä selvitetään opiskelun etenemisen esteet tiedekunta- ja oppiainekohtaisesti.*

- *Erityistä huomiota kiinnitetään tutkintovaatimusten mitoittamiseen ja opintojen kuormittavuuteen.*
- *Hankitun tiedon varassa tiedekunnat ja oppiaineet arvioivat tarvittavia muutoksia tutkintorakenteisiin ja -vaatimuksiin sekä opetuksen toteuttamisen tapoihin.*
- *Tiedekuntakohtaisesti suunnataan tehostettua opintojen ohjausta havaittuihin ongelma-kohtiin.*
- *Opintojen etenemistä pyritään edistämään opettajatutor-järjestelmää kehittämällä.*

Yliopiston opiskelijat ovat taustaltaan lisääntyvässä määrin erilaisia iän, aikaisemman koulutuksen, työkokemuksen ja äidinkielen suhteen. Jotkut näistä tekijöistä edistävät opintoja toisten taas hidastaessa niitä. Esimerkiksi useilla opiskelijoilla on päätoimiset yliopisto-opinnot aloittaessaan jo aiemmin suorittuja opintoja omassa pääaineessaan. Tätä ei ole aina otettu opetussuunnitelmia laadittaessa riittävästi huomioon, jolloin opinnot eivät välttämättä etene niin nopeasti kuin opiskelija haluaisi.

- *Opintojen suunnittelussa otetaan nykyistä paremmin huomioon opiskelijoiden aiemmat opinnot ja opiskelijoita ohjataan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmien tekemiseen.*

Opiskelijoiden työssäkäynti ja osa-aikainen opiskelu ovat voimakkaasti lisääntyneet. Tämä pidentää osaltaan opiskeluaikojaa. Työssäkäyntiin on erilaisia syitä, joista monet ovat hyväksyttäviä ja jopa opintojen sisällöllisiin tavoitteisiin liittyviä. Opintojen järjestämisen kannalta tilanne on kuitenkin selkiintymätön, eikä opiskelijan ja yliopiston oikeuksia ja velvoitteita ole tarkoituksenmukaisesti määritetty.

- *Osa-aikaisten opiskelijoiden opintoja edistetään myös virtuaalisia opetusratkaisuja hyödyntämällä.*

Yliopisto-opintojen pitkittymisellä tai keskeyttämisellä voi olla myös erilaisia opiskelijan yksilöllisiin ominaisuuksiin tai henkilökohtaiseen tilanteeseen liittyviä syitä.

- *Yliopisto kehittää yhteistyössä eri asiantuntijatahojen (esim. YTHS, ylioppilaskunta ja oppimistutkimuksen keskus) kanssa tukitoimenpiteitä niiden opiskelijoiden auttamiseen, joiden opinnot ovat pitkittyneet yksilöllisistä syistä.*

Virtuaaliyliopisto ja opetusteknologia

Yliopisto näkee tieto- ja viestintätekniiikan ja virtuaaliopetuksen sovellukset tärkeinä elementteinä yliopisto-opetuksen laadullisessa kehittämisessä. Virtuaaliyliopistohankkeiden ensisijainen tavoite on luoda edellytyksiä yliopistojen perusopetuksen ja tieteellisen jatkokoulutuksen monipuolistamiselle ja laadulliselle kehittämiselle käyttämällä hyväksi eri yliopistojen ja työelämän asiantuntemusta sekä kehittämällä verkkoja hyväksikäyttäviä yhteisöllisen opiskelun muotoja. Samalla tietoverkkoja hyödyntävät opetuksen ja opiskelun mallit ovat tärkeitä avoimen korkeakouluopetuksen kehittämisessä. Ne tarjoavat myös uudenlaisia mahdollisuuksia vahvistaa yliopistojen roolia elinikäisen oppimisen tukemisessa tarjoamalla mahdollisuuksia reagoida nopeasti ja joustavasti työelämässä syntyviin koulutustarpeisiin.

- *Yliopisto korostaa tietoverkkojen ja muun opetusteknologian hyväksikäyttämistä osana normaalia päivittäistä opetus- ja opiskelutoimintaa. Samalla pyritään selvittämään*

teknologian mahdollisuuksia mm. ongelma- ja case-lähtöisten opetusmuotojen kehittämisessä.

- *Virtuaaliopetuksen tuki on organisoitu kiinteäksi osaksi muuta yliopiston opetuksen tukea ja sitä toteutetaan eri osapuolten (opetusteknologiayksikkö, avoin yliopisto, oppiaineiden kehittämishankkeet) yhteistyönä.*
- *Virtuaalihankkeiden tukeen liittyy myös tutkimustyötä, uusien teknisten ja pedagogisten sovellusten kehittämistä sekä mahdollisuus suorittaa opetusteknologian opintoja.*

Yliopiston ja opetusministeriön tulossopimuksen vv. 2001–2003 mukaan yliopiston koordinoitavana on kuusi valtakunnallista virtuaaliyliopistohanketta. Kohteena ovat laajoille opiskelijajoukoille tarkoitettujen laitosten välillä yhtenäistetyt peruskurssit, pienelle opiskelijajoukolle suunnatut erikoiskurssit, tieteellinen jatkokoulutus, työn ohessa opiskelu jne. Virtuaaliyliopistohankkeet liittyvät myös yliopiston kansainvälisyysstrategiaan.

Yliopisto on kansallisen virtuaaliyliopistokonsortion jäsen ja osallistuu aktiivisesti virtuaaliyliopiston rakentamiseen.

- *Virtuaalisia opetuksen ja opiskelun muotoja käyttäen lisätään ulkomaisten erityisasiantuntijoiden käyttöä sekä perusopetuksessa ja jatkokoulutuksessa. Lisäksi yliopiston erityisillä vahvuusalueilla tarjotaan myös kansainvälisesti markkinoitavia opintokokonaisuuksia.*